§ 760. Διὰ τοῦτο δέ, καὶ οἷον ἐπιγεγραμμένη τῇ βώλῳ, ἀναφαίνεται ἡ ἀλήθεια. τὸ γὰρ ἀληθὲς ἐν χώρᾳ τινὶ νομιζόμενον εἶναι, τοῖς ψευδέσι τε καὶ ἀτοπωτάτοις ἐν ἄλλῃ χώρᾳ ἐγκαταλέγεται.

§ 761. Τὸ δὲ περὶ τῶν χορῶν, καὶ περὶ τῶν ἑταιρειῶν, καὶ κομμάτων λεγέσθω. Ἅπασαι γὰρ αἱ αἱρέσεις αἵδε, ἔχουσί τινας ἰδιαζούσας ὑπολήψεις, δι' ὧν οἱ Αἱρεσιῶται, ἢ οἱ τοῦ κόμματος, καὶ τῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνονται.

§ 762. Τούτοις ἂν προσθείημεν, ὅτι καὶ ὡς ἀληθῆ προσίεσθαι πεφύκασιν ἄνθρωποι, ἅττα παρὰ τῶν σοφωτέρων ἥκοντα μάθοιεν, ἀντὶ τῆς σοφίας, τὴν θρασυτέραν πολλάκις προβολὴν τοῦ λόγου τιμῶντες, ἢ καὶ τὴν ἐν ὑποκρίσει σεμνότητος (ὃ τισὶ συμβαίνει τοὐναντίον) τὸ τῆς γνώσεως ἱμάτιον ἀμπιχομένην, ἀμαθίαν καὶ ἄγνοιαν.

§ 763. Πᾶσαν τὴν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐκπηγάζουσαν ἀπάτην, ῥᾷστα ἂν ἐκκλίνοι πᾶς τις, τῇ ἐρεύνῃ καὶ ἀνακρίσει μᾶλλον, ἢ τῇ αὐθεντείᾳ τοῦ λέγοντος καθυπείκειν προαιρούμενος.

§ 764. Τῆς κοινῇ περιφερομένης κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν, ἐν ᾗ τις ἤχθη, οὐδεὶς ἐλεύθερος ἐστὶν ὑπολήψεως. μία γάρ τις καὶ αὕτη τῶν ἐν ἀριθ. 758 εἰρημένων. Ἐπεὶ μέν τοι καθ' ἡμέραν αὕτη ἐμπεδοῦται πως χωροῦσα καὶ στομοῦται, διαφέρουσά πως καὶ κατ' αὐτὴν ἡ δυσχέρεια.

Ε.Υ.Δ τ.Φ.Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

§ 765. Τὴν δὲ ὑπόληψιν, ἥτις ἂν ἑταιρείᾳ τινὶ, καὶ κόμματι προσιδιάζουσα ᾖ, οὐδεὶς ἄν, πρὸ τῆς ἀπαιτουμένης ἐρεύνης παραδεχθείη, τὴν προσήκουσαν σπουδὴν, εἰς ἔκφυγὴν τῆς ἀπάτης κατατιθέμενος.

§ 766. Περὶ δὲ τῆς ἐρεύνης ἐν γένει παρατηρητέον, ὡς πολλάκις, δι' αἰτίας τινὰς, οὐκ εὐπετῶς γίνεται. Ἐπιβλαβὲς τὰ πολλά, τῆς κοινῆς ἀφίστασθαι ὑπολήψεως· ἔνθεν τοι καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἔρευναν, ταύτην ἀληθῆ ἐλεγχθῆναι, βουλοίμεθα ἄν· καὶ ἑπομένως, τῇ ὀφειλομένῃ ἐπιμελείᾳ τοὺς ἀντικειμένους λόγους σταθμᾶσθαι διακωλυόμεθα.

§ 767. Οἱ δὲ τὴν νέμεσιν δεδιττόμενοι τὴν παρὰ τῶν ἄλλων, μόλις ἂν καὶ ἐξετάσαι πολλὰ τῶν ζητουμένων ἐναχθεῖεν, ἵνα μὴ ὁ λόγος αὐτοῖς ἀποδείξῃ, τὴν ἀλόγως πρεσβευομένην, εὐλόγως χρῆναι ἀποδιαπομπήσασθαι δόξαν. Πάξ ὅσοις δήποτε ἔστε καὶ καθ' ἡμᾶς αἱ ἄτοποι, καὶ παντὸς γέλωτος ἄξιαι, οὐ κρατοῦσαι εἰσὶν ὑπολήψεις, αἱ περὶ τῶν νυκτερινῶν φασμάτων καὶ μυρίων ἄλλων γοητειῶν! Ἀλλ' ἐπαπορεῖν τοῖς μυθαρίοις τούτοις, καὶ ἐκ βάθρων τὰ τῆς ἱερᾶς ἀνασκάπτειν θρησκείας, ὅμοιον κρίνεται.

§ 768. Ὁ ἐπὶ τῆς τοῦ ἀληθοῦς ἐρεύνης, ἤτοι φόβῳ βαλλόμενος, ἢ ἐλπίδι ἀγόμενος, μάτην πονεῖ. ἐπάναγκες αὐτῷ πρότερον ἀπὸ τῶν τοιούτων σπουδάσαι ἀπαλλαχθῆναι παθῶν.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ΄.

Περὶ εἰδῶν Ἀπάτης τῶν ἐκ τῶν ἐπικλίσεων, καὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς.

§ 769. Τὴν τοῦ ἀνθρωπίνου σύστασιν σώματος, αἰτίαν ἀπάτης παντοίας καθίστασθαι ῥᾴδιόν ἐστι συνιδεῖν. Ἐκ γὰρ τῆς ποιᾶς τῆσδε συστάσεως αἱ ἐπικλίσεις ἤρτηνται (211) καὶ ἄνευ τῶν κατὰ τὸ σῶμα κινημάτων, τὰ τῆς ψυχῆς πάθη, οὐ διεγείρεται (212).

§ 770. Ἡ καθ᾽ ἡμέραν δὲ ἡμᾶς ἐκδιδάσκει πεῖρα, ὅτι ἐνίοτε μὲν, καὶ ἐφ᾽ οἷς σμικρὸν ὅσον τἀληθὲς ἀναφαίνεται, συγκατατίθεσθαι ἄνθρωποι φιλοῦσιν, οὓς ἄλλοτε, οὐδὲ τὸ ἀκμαιότατον φῶς περιαστράψαν ἐκίνησεν. Ἀλλὰ καὶ ἐν διαφέρουσι κατὰ τοῦτο οὐ μικρὰν ὁρῶμεν τὴν διαφορὰν, ἣν ἄντις μόναις ταῖς κατὰ φύσιν ἀποδώσειεν ἐπικλίσεσι· κατὰ γὰρ τὸ διάφορον τῆς σωματικῆς ἑκάστου συστάσεως, διαφέρει καὶ τὰ ἀρέσκοντα. ὅτι δὲ ἀρέσκοντα ἐστὶ, διὰ τοῦτο καὶ ἀληθῆ εἶναι κρίνεται.

§ 771. Βουλῆς περί τινος συνισταμένης, καὶ τοῦ πρακτέου ζητουμένου, τὰ μὲν βιαιότερα ἀρέσκει, τοῖς ὀργῆς ἥττοσι καὶ ὧν τῇ φύσει δριμύτης ἐπικάθηται. οἱ δὲ δηλοὶ τοὐναντίον, τὰ ἐπιεικέστερα δοκιμάζουσιν· οἷς δ᾽ ἂν ἔτι βραδυτέρα ἡ φύσις ᾖ, τὰ τῆς ψήφου εἰς ἕτερον καιρὸν ἀναβάλλειν χαίρουσι.

Ε.Υ. ΔΑΣ Κ. Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

§ 772. Εἰδότα οὖν ἕκαστον καλῶς τὰ τῆς κατ' αὐτὸν ἐπικλίσεως, ὅποι ῥέπει, ἐν αὐτῇ τῇ τῶν πραγμάτων ἀνακρίσει ἐπιμελῶς παρατηρεῖν προσήκει, μήποτε ἐξ ἐμφύτου, τῆς αὐτοῦ ἐνούσης ῥοπῆς, μᾶλλον, ἢ ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν λόγων, εἰς τοῦτο γνώμης νένευκε.

§ 773. Τὰ τῆς ψυχῆς πάθη, τὸ γαληναῖον αὐτῆς καὶ ἤρεμον διαθορυβοῦσι τοῦ καταστήματος· θορυβουμένη δὲ, οὐ ῥάδιον ἐπικρίνειν, ὅσα δέον ἦν εἰς ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος.

§ 774. Ὁ ὑπὸ πάθους τινὸς κινούμενος, τοιάσδε τὰ πολλὰ ἀνατυποῦται ἰδέας, οἷαι αἱ πρὸς αὐτὸν ὧδε ἔχοντα ὁπωσοῦν ἔχουσαι εἰσίν. ὑπὸ γὰρ τῶν ἄλλως ἐχουσῶν μόλις ἂν διατεθείη

§ 775. Ἀφεκτέον τοίνυν, ὑπὸ πάθους τῆς ψυχῆς τεταραγμένης, περὶ πραγμάτων κρίνειν, ἢ βουλεύεσθαι ἐπιχειρεῖν, ἃ καὶ τὴν τυχοῦσαν πρὸς τὸ κρατοῦν πάθος ἔχουσιν ἀναφορὰν, καὶ μάλιστα, εἰ ἐνακμάζον εἴη τὸ πάθος, καὶ βιαιότερον.

§ 776. Εἰς μνήμην τηνικαῦτα μόνον ἀναπεμπαστέον ἅττα περὶ τοῦ προκειμένου ἄλλοτε ἔφθημεν προειληφότες, καὶ προαποφηνάμενοι· ἢ γοῦν ἀμφιγνοεῖν αἱρετέον, καὶ ὑπενδοιάζειν, κἂν ἡμῖν οἱ προβαλλόμενοι δοκῶσι λόγοι, καθαρῶς ἔχειν καὶ σαφῶς.

§ 777. Ἔστι δὲ καὶ πάθη, ἐν οἷς ὑπολανθάνει τῆς ψυχῆς κίνησις, ὡς ἐπὶ τῆς εὐνοίας, ἢ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ. ... τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τῆς δυσνοίας· ἐν τούτοις γὰρ τοσούτῳ μᾶλλον περιεσκεμμένως χωρεῖν προσήκει, ὅσῳ ἐλάσσων ἀναφαίνεται ἡ τῆς ἀπάτης ὑπόνοια.

§ 178. Οἷς εὐνοοῦντές εἰσιν, ἅπαντα σχεδὸν ἄνθρωποι ἐπαινεῖν εἰώθασι καὶ δοκιμάζειν· οἷς δὲ τὸ ἀνάπαλιν δυσμενῶς ἔχοντες, οὐδὲν ὅ,τι καὶ ἀγαθὸν ἐνορᾶν δοκοῦσι· καὶ τὸ τυχὸν, ἄλις ἂν ἔχοι, ὥστε βεβαίως προσρῖψαι, τὸ κατὰ τοῦ δύσνου λεγόμενον. ὁπότε, εἰ περὶ τοῦ εὔνου ἐλέγετο, οὐδὲ τὰ ἐναργέστατα εἰς πίστιν ἐξήρκεσεν ἄν. Ἔτι δὲ καὶ τὰ πράγματα μὴ ἐνὸν ἀπαναίνεσθαι, αὐτῶν μεταποιεῖν πως τὴν φύσιν ἐπιχειροῦσι, καὶ ἅποτε, πρὶν ἢ τὸν διαπραξάμενον ἐν τῷ φανερῷ γενέσθαι, δυσμενείας ἔμφασιν ἔχουσι περιεσημαίνετο τοῖς ὀνόμασι, νῦν ἐπεὶ περὶ εὔνου τινὸς ὁ λόγος, κουφότερά τε κρίνεται ἐλλείμματα εἶναι, καὶ πολλῶν ἕνεκα καὶ συγγνώμης ἄξια.

§ 179. Ἔστι δὲ τὰς τοιαύτας ὑπερβαίνειν ῥᾳδίως ἐξαπάτας, εἰ, ὁσάκις περὶ τῶν ἀνηκόντων τοῖς εὐνοοῦσιν ἢ δυσνοοῦσιν ἡμῖν πρόκειται κρίνειν, τὰ λεγόμενα πρὸς ἄλλους μεταφέροιμεν, πρὸς οὓς οὐδεμία σχέσις ὅλως ἡμῖν περίεστι. μᾶλλον δὲ, ὁπηνίκα περὶ εὔνου ζητεῖται, προσεκτέον, τίποτ' ἂν δόξειεν, εἰ ταῦτα περὶ δύσνου ἐλέγετο, καὶ ἀνάπαλιν· ῥᾴδιον γὰρ οὕτως ξυνιδεῖν, εἴτινα ῥοπὴν τὸ πάθος ἐν ἡμῖν κέκτηται.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ ἀπάτης τῆς ἐξ ἀλαζονίας καὶ τύφȣ.

§ 780. Φύσει πως παντὸς πᾶς τις χαίρει ὑπερεξαίρεσθαι. ἐκ δὲ ταύτης οἷα πηγῆς, τοσȣ̃τον ἀπάτης ἀποῤῥεῖ, ὡς πέȣ̃ργȣ ἂν ἔσεσθαι, εἰ περὶ τȣ́των ἰδίᾳ πραγματευσαίμεθα.

§ 781. Ὁ ὑπὲρ τὸ μέτριον δοξομανῶν, ȣ̓χὶ τὸ ἀληθὲς ἐκ τῆς περὶ τȣ̀ς λόγȣς φιλοπονίας σκοπὸν ἑαυτῷ, καὶ τέλος προβάλλεται, τὸ δὲ ἐκ τῆς μελέτης ἀφορᾷ κλέος μόνον, ὃ ἂν ἑαυτῷ περιποιήσαιτο.

§ 782. Οὐκ ἐν ἅπασιν ὁ σκοπὸς ȣ̃τος ἐπιμεμπτέος, εἴπερ ὁ ἕτερος πρότερος τάττοιτο, τȣ̃ ἐπωφελεῖς δηλονότι, καὶ ἀληθεῖς περὶ τῶν ὄντων ὑπολήψεις καὶ δόξας πορίσασθαι. Ἀλλ' ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ τῶν τȣ́τȣ μηδὲν τὸ παράπαν ἐπιϛρεφομένων, ἓν δὲ τȣ̃το καὶ μόνον ζητȣ́ντων, ὅπως ῥᾷϛα, καὶ ἐντὸς ὀλίγȣ τȣ̃ χρόνȣ, τȣ̃ ἐκ τῆς σοφίας κλέȣς ἐπιτεύξονται.

§ 783. Αἱρȣ̃νται γȣ̃ν τῶν ἐπιϛημῶν οἱ τοιȣ̃τοι, ὅσαι κατ' ἐκεῖνο καὶ τῆς χώρας καὶ τȣ̃ χρόνȣ, ἔνθα, καὶ ὅτε τὰς διατριβὰς μέλλȣσιν ἕξειν, πρὸ τῶν ἄλλων τίθενται· καὶ τȣ́των δὲ ἐκεῖνα μόνα ἐκλέγονται, δι' ὧν ἂν τοῖς ἀπαιδευτοτέροις ἀπάτην ἐμποιήσειν ἐλπίζȣσι.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

§ 784. Οἱ δὲ αὐτὴν τὴν κατὰ γένος ἐπιστήμην ἀσπάζονται, ἢ μᾶλλον, αὐτῆς θηρῶνται τοὔνομα ψιλόν. ἐκ πάσης μὲν ἐπιστημῶν ἰδέας, ἐστὶν ὅ,τι ἀναμανθάνοντες, ὅσον ἀρκέσειν σφίσι ἡγοῦνται, τῷ ἀπαιδεύτῳ ὄχλῳ παραπεῖσαι, ὡς τὰ πάντα εἰδότας ἔχειν αὐτοὺς διὰ θαύματος.

§ 785. Πλεῖστον δέ τοι λόγον ποιοῦνται, πάντα ἀμαθίας ἔλεγχον διαφεύγειν. Καὶ περὶ μὲν, ὧν αὐτοὶ ἐφικέσθαι οὐχ οἷοί τ' ἐγένοντο, οὕτω φθέγγονται, ὡς περὶ πραγμάτων, ἃ ὑπερπαίει μὲν τὴν ἀνθρώπων δύναμιν, χωρῆσαι δὲ δι' αὐτῶν οὐδὲν πώποτε ἐξεγένετο. Ἐνίοτε δὲ ταῦτα, σὺν ἐκείνοις, οἷς ἥκιστα προσέχον, οὐδενὸς ἄξια εἶναί φασιν. ὡς εἰ μηδὲν ἕτερον εἴη τῶν λόγων ἐπωφελὲς, μηδέν τε ἄξιον σπουδῆς, παρ' ὃ αὐτοὶ κατέμαθόν τε καὶ κατενόησαν.

§ 786. Οἱ δὲ τὴν ἀντικειμένην τρέπονται, ἵνα δὴ κλέος καὶ φήμην ἄρωνται. τὰ μὲν γὰρ εὐχερῆ τε, καὶ ῥαδίως τοῖς ἄλλοις ξυνετὰ, ὑπερφρονοῦσι, τοῖς δὲ δυσχερεστέροις μόνον, καὶ ἀσαφεστέροις ἐν ἐπιστήμαις, σχολάζουσι, ἢ τοῖς ὑπὲρ δύναμιν ἐγχειροῦσι· καὶ πολλὰ μὲν ἀναγινώσκουσι, πολλὰ δὲ τῇ μνήμῃ ἀποταμιεύουσι, τήν τε ψυχὴν οὕτως ἐμπιπλᾶσι, πολλῶν ἰδεῶν φύρδην τε καὶ ἀτάκτως συμπεφορημένων.

§ 787. Τὸ μὲν οὖν πολλά τε ἀνεγνωκέναι, καὶ πολλὰ τῇ μνήμῃ ἐναποθέσθαι, πρὸς ἐπιβολὴν ἐπιστήμης καὶ γνώσεως ἀποθησαύρισιν οὐκ ἀσυντελὲς οὐδ' ἀνόνητον. τοῦτο δὲ μόνον οὐκ ἔστιν ἐπίστασθαι.

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

§ 788. Ἅπαντας τὲς ὑπὸ κενῆς ἐχομένες φιλοδοξίας, εἰς ἀναριθμήτες ὡς εἰκὸς περιπίπτειν ἀπάτας. Φανερὸν· τἕτο δὲ μάλιςα σημειωτέον, ὅτι αἱ τοιαίδε ἀπάται, ἀνεπίδεκτοι εἰσὶ διορθώσεως, ἐφ' ὅσον τῆς καταγελάςε ταύτης Φιλοδοξίας, ἥσσων ἡ Φιλαλήθεια γίνεται.

§ 789. Τὶς γάρ ποτε τὰς αὐς περιπεπτώκει ἐξαπάτας, οἷος ἔςω ἐπιδιορθώσασθαι, εἰ μὴ ἑτοίμως ἔχει, ὅτι ἐξηπάτηται ὁμολογῆσαι; Ἀλλ' οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος, τὄναντίον, καὶ τὴν περιἕσαν σφίσιν ἀμαθίαν κρύπτειν ἄμεινον ὑπολαμβάνεσι, καὶ ταύτης τὸν ἔλεγχον διαδιδράσκεσιν (785). Διὸ καὶ μένειν ἐν τῇ ἀπαιδευσίᾳ μᾶλλον αἱρἕνται, ἢ δοκεῖν τι παρ' ἄλλων ἐκμαθεῖν ἐνδεῶς ἔχειν.

§ 790. Καὶ εἰ βιβλία συγγράφειν ἀναβάλλονται, ἐχὶ τὴν τῶν μετελευσομένων λυσιτέλειαν σκοπἕσιν, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀείποτε δόξαν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχεσιν. Ἀλλὰ γὰρ (ἐφ' ᾧ τὲς σοφωτέρες, μὴ οἴεσθαι ἐκλανθάνειν) τὰ πολλὰ τἕ σκοπἕ ἀποτυγχάνοντες εἰσὶ, τῶν συγγραμμάτων αὐτοῖς κατολιγωρεμένων. Εἰ δὲ καὶ ποτὲ κατ' ἔφεσιν αὐτοῖς προβαίνειν ἔδοξε τὸ ἐγχείρημα, ἀλλ' ἡ πεῖρα ὑπέδειξε, μὴ μέγα τι ἐκτετάσθαι τῶν τοιἕτων πονημάτων τὸ κλέος μηδ' ἐπὶ πολὺν χρόνον διαρκέσαι.

§ 791. Οὐκ ἂν ἡμῖν εἴη δυχερὲς ὑποθέσθαι ἐνταῦθα, οἵοις δήποτε τρόποις, σμικρῷ πόνῳ,

Ε.Υ. ΑΡΧ. ... ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

βίβλους ἂν εἴη ὑπερμεγέθεις συγγράφειν. Καὶ τίσι δή ποτε προσέχειν δεῖ, ἵνα τις τὴν παρὰ τῶν ἀμαθῶν καρπώσηται δόξαν, ἐπί τε πολυμαθείας πυκνότητι, καὶ ἐπιστήμης βαθύτητι· ἀλλὰ τὴν τοιαύτην τέχνην ἐκδιδάξαι τοῦ καθ' ἡμᾶς σκοποῦ πάμπαν ἀλλότριον ἐστίν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ΄.

Περὶ ἀπάτης τῆς ἐξ ὀκνηρίας τε καὶ ῥαθυμίας.

§ 792. Πάνυ εἰσὶν ὀλίγοι, οἱ μόνῳ τῷ ἔρωτι τῆς ἀληθείας ἀγόμενοι, ἐν τῷ σχολάζειν τοῖς μαθήμασι· σπάνιοι γὰρ οἱ διὰ τόν δε μόνον, ὑπερτέρους ἑαυτοὺς ἁπάσης ἀπαντώσης δυσχερείας ποιούμενοι· τὸ γάρ τοι πλεῖστον τῆς ἐπιδόσεως, τῇ ἀνάγκῃ τὰ πολλὰ προσοφείλεται, ἤ τινι ἐνσκήπτοντι ἰσχυρωτέρῳ παθήματι.

§ 793. Οὐ γὰρ εὐκόλως, τῆς φύσει πως παροπηδούσης ἀνθρώποις ῥαθυμίας, κρατοῦσιν, ἥτις πολλῆς ἀπάτης αἰτία καθίσαται. τὴν μακρὰν καὶ δυσχερεστέραν οἱ πλείους ἔρευναν παραιτοῦνται, τὴν μετριωτέραν σφίσιν ἅλις γε ἔχειν ἡγέμενοι εἴθονται, καὶ τὴν τυχοῦσαν μεταξὺ τῶν ἰδεῶν ἐμφέρειαν συνιδόντες, ὡς τῷ παντὶ ταύτας συμφωνούσας ἀλλήλαις κρίνουσιν.

§ 795. Πολλοὶ δὲ μόνοις ἐκείνοις προσέχουσι τὴν διάνοιαν, ὧν ἀμοιρεῖν μὴ θέμις αὐτοῖς εἶναι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε. Χ. Κ. τ.ΙΙ ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἡγοῦνται, τῶν δὲ λοιπῶν ἁπάντων ὑπερφρονοῦσι· διὸ καὶ οὕτως ἀτελεῖς τὰς ἰδέας πορίζονται τῶν πραγμάτων, ὡς τὴν παρ' αὐτοῖς ἐπιστήμην, μηδὲν τῆς ἀνεπιστημοσύνης χείρονα εἶναι.

§ 794. Δόξαν γὰρ ἀσπάζονται, τὴν μηδενὶ θεμελίῳ ἐπερειδομένην· ἀλλὰ καὶ λόγου ἄνευ ἰσχυροῦ παρόντος, δόξαν αὖθις ἀμείβουσι. Μαρτυρίαις πιστεύουσι ταῖς παρὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἐπὶ τῶν τῇ Μαθηματικῇ βεβαιότητι προσανηκόντων. τῶν δὲ λόγων ὑπ' ἐκείνων μάλιστα ἄγονται, οἵπερ ἂν ἔσχατον τῶν ἄλλων αὐτοῖς προβαλλόμενοι τύχωσιν.

§ 795. Ἐὰν δὲ περὶ τοῦ πιθανοῦ λόγος ᾖ, τῆς διασκέψεως παραμελοῦσι τῶν ἀντιθέτων, ὑφ' ὧν μειοῦται τὸ πιθανὸν καὶ κολούεται· ἢ καὶ τῷ ἧττον πιθανῷ πειθαρχοῦσιν, ὡς εἴπερ ἦν πιθανώτατον. οὐδὲ συνορᾶν ἔχουσι τὰ πολλά, ὅτι τῆς πιθανότητος ἐξικέσθαι ἄλλως οὐχ οἷόν τε, εἰ μὴ τῇ συνδρομῇ λόγων πλειόνων εὖ εἰς πειθὼ ἐχόντων. καὶ ὀλιγαρίθμοις τοίνυν στέργουσιν ἐπιχειρήμασι, τῶν πλειόνων ὡς ἀλυσιτελῶν ἄρα διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἀλογοῦντες, ὅτι μὴ ῥᾷστα καὶ ἀπόνως, τὸ διὰ πλειόνων ἥκειν αὐτοῖς περιγίνεται.

§ 796. Τῇ δ' αὐτῇ ταύτῃ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡμῖν, ῥαθυμίᾳ, καὶ τὸ τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης ἀποδοτέον, δι' ἧς καρτερῶς πολλοί, καὶ δυσαποσπάστως ἔχονται, ἧσπερ ἅπαξ ἠσπάσαντο δόξης, μηδὲν ὑφιέντες. καί τοι αὐτῆς ἐπικρατεστέρας δοκούσης δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ὅτι πρὸ οἱασȣ̃ν ἄλλης φθάσασα τȣ́τοις προβέβληται.

§ 797. Πολλάκις δὲ, ϗ θερμοτάτῳ ἔρωτι καὶ πόθῳ, τῇ κτήσει ἐπιςήμης τινὸς ἑαυτȣ̀ς παραδεδωκότες, ὡς ἂν πόνων ἄνευ καὶ προσοχῆς, συμβάλλοιντο χωρεῖν ἐπὶ τὰ πρόσω μὴ δύνασθαι, ἀπ᾽ ἐλπίδος ἁπάσης γίνονται· ϗ τῆς μελέτης ἀπαχθέντες, τῆς ἐν ἀρχῇ προτεθείσης, ἐφ᾽ ἑτέραν τρέπονται, ἧς μετ᾽ ȣ̓ πολὺ παραπλησίως ἀμελȣ̃σι.

§ 798. Ἀγωνιςέον ȣ̓̃ν ἅπασι, τῆς φυσικῆς ταύτης ῥαθυμίας κρατεῖν. τῷ γὰρ σπȣδῇ τινι ἀφοσιȣμένῳ, ζητητέον ὅθεν ἄν, καὶ διὰ τίνος ὁδȣ̃, ἐπὶ τὸ ςεῤῥὸν τῆς ἐπιςήμης διεξελθεῖν αὐτῷ ἔςαι. σπανίως δὲ ἡ ἀπονωτέρα, ϗ συντομωτέρα, ἡ ἐπ᾽ ἐκείνην ἄγȣσα εἶναι ἕυρηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚϚʹ.

Περὶ τῆς ἀπάτης τῆς ἐκ συγχύσεως τῶν ἰδεῶν.

§ 799. Καὶ αἱ ἀναφυόμεναι δὲ ἐκ τῆς τῶν ἰδεῶν συγχύσεως ἀπάται, ἐπὶ πολὺ χωρȣ̃σαι εἰσί. ταύταις μάλιςα τετραχῶς περιπίπτειν πεφύκαμεν.

Α. Τὰς σχετικὰς τῶν ἰδεῶν, ὡς ἀπολύτȣς ἡγȣ́μενοι (377).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ε.Υ.Δ τ.π. Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Β. Τὰς ἀφῃρημένας ἀντὶ τῶν συγκεκριμένων (348).

Γ. Τὰς διακεκριμένας ἀντὶ τῶν ἐναργῶν (343. 335).

Δ. Τὰς συμπεπλεγμένας ἀντὶ τῶν συνθέτων (331).

§ 800. Περὶ πασῶν τȣτωνὶ τῶν κατὰ τὰς ἰδέας διαιρέσεων, φθάσαντες διειλήφαμεν. Οὐδὲν δὲ δέον τὰ προειλημμένα ἀναμασσᾷν, σημειωτέον μόνον, ὡς πρὸς τὰ ἀναπτυχθέντα προσέχειν δεῖ, ἐφ᾽ ᾧ μὴ ἐξαπατᾶσθαι. ὃ διά τινων ἤδη παραδειγμάτων ὑποθησόμεθα.

§ 801. Α΄. Ἡ τῆς χέσεως ἰδέα, ȣ̓δὲν ἡμῖν ἔξω τῆς ψυχῆς ὑφεςὼς παρίςησιν (378). γεννᾶται δὲ αὕτη τῇ παραθέσει δυεῖν ἑτέρων ἰδεῶν (23. 377). ȣ̓κȣ̃ν παρὰ πόδας ἡ ἐξαπάτη, ὁσάκις ἡ ἰδέα αὕτη, ὥςτι πραγματιωδῶς ὂν παριςάνȣσα, θεωρεῖται (378). ἢ ὁσάκις ἡ χέσις αὕτη πρὸς ἰδέας ἀνάγεται, αἳ παραβολῆς τῆς πρὸς ἀλλήλας ȣ̓κ ἔτυχον· ὅπερ μάλιςα πρὸς τὴν γενικωτέραν παρατήρησιν τῶν κρίσεων ἀνάγοιτο ἂν (450. 474). Αἱ μὲν ȣ̃ν ἐξαπάται αὗται κοιναὶ λίαν ϗ δημώδεις εἰσίν.

§ 802. Οἱ περὶ τȣ̃ μεγέθȣς λέγοντες, ὡς περὶ ἀπολύτȣ τινὸς ἰδέας, ἀπάτῃ περιπίπτȣσι. Μέγας τὴν φύσιν λέγεταί τις, ȣ̓κ ἄλλως, εἰμὴ κατὰ τὴν πρὸς τȣ̀ς λοιπȣ̀ς ἀνθρώπους ἀναφοράν (382).

Ε.Υ.Δ. τ.Φ. Κ.Π.Ι. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

§ 803. Οἱ τȣ̃ Ὑπερτάτȣ Ὄντος τὰ ποιήματα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπιόντες, καὶ τὸ κατὰ τȣ̀ς πλανήτας σύνταγμα ἀνασκοπȣ̃ντες, καὶ τὸ πανσθενὲς τȣ̃ Δημιȣργȣ̃ ἀγάμενοι, δεόντως πείθονται, ὑπὸ τῆς ἐκείνȣ σοφίας τὰ θεασέσια ταῦτα διεξάγεσθαι σώματα· καὶ τȣ́των ἑκάστȣ τὰς πορείας, ἀπ᾽ αἰῶνος ὑπ᾽ αὐτȣ̃ προδιωρισμένας εἶναι.

Ἀλλ᾽ ἐὰν πȣ καπίδωσιν ἤτοι κόνιν ὑπ᾽ ἀνέμȣ διασκεδαννυμένην, ȣ̓κ ἂν ὑπὸ τȣ̃ Φαινομένȣ ἐπὶ τὸν Δημιȣργὸν ἀναχθεῖεν τῇ διανοίᾳ. Ἄτοπον γὰρ αὐτοῖς δοκεῖ καὶ τὸν κονιορτὸν αὐτὸν ὑπὸ τȣ̃ Θεȣ̃ προδιατετάχθαι· ἕκαστά τε τῶν μορίων, νόμοις στεῤῥοῖς πειθαρχȣ̃ντα, τὴν τεταγμένην σφίσι περαίνειν πορείαν, ἣν προαιωνίως τὸ Θεῖον ἑαυτῷ παρȣ̃σαν προείληφε.

Πόθεν ȣ̓̃ν ἡ διαφορὰ αὕτη; ἢ ὅτι νομίζȣσιν ἐν τοῖς σώμασι, καὶ ἐν τῇ τȣ́των αὐτῶν διατάξει, εἶναί τι πρὸς τὸν ὑπέρτατον τȣ̃ παντὸς Κοσμήτορα, τὸ μὲν μεῖζον, τὸ δὲ ἔλαττον;

§ 804. Ἔστι τις ἀπόλυτος κίνησις, τοῖς τῷ ἀπεράντῳ καὶ ἀκινήτῳ διαστήματι προσέχȣσι τὴν διάνοιαν· ἀλλ᾽ ἡ τοιάδε κίνησις τοῖς ἀνθρώποις ἥκιστα τυγχάνει ληπτή. πᾶσα κίνησις ἡ αἰσθήσει καθυποπίπτȣσα, ἐστὶ σχετική. Ἠρεμία δὲ καὶ κίνησις σχετικῶς διαφέρȣσιν· ἥτε τȣ́των μεταξὺ χωρȣ̃σα διαφορὰ, ȣ̓κ ἐν αὐτῷ τῷ ὑποκειμένῳ ζητητέα, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ἰδέαις. εἷς προσέχει, ὁ ἀντιλαμβανόμενος τῆς κινήσεως, ἢ περὶ αὐτῆς κρίνων· ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἰδέαι

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΙΟΑΝΝΙΝΩΝ ... ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ... ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ... ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τῆς τε αὐξήσεως ἐν τῇ κινήσει, καὶ τῆς κατ' αὐτὴν ἀπομειώσεως, σχετικαί εἰσιν. Ἡ αὐτὴ τῆς κινήσεως μεταβολὴ, τοῖς μὲν ὡς αὔξησις τίθεται, τοῖς δὲ ὡς μείωσις· καὶ τὸ ἐνεργεῖν δὲ καὶ πάσχειν, ἐπὶ τῶν ἐν κινήσει σωμάτων, οὐκ ἀπολύτως δήπου, κατὰ σχέσιν δὲ μόνον διενηνόχασιν.

§ 805. Β. Ἃ μὲν οὖν περὶ τῶν κατὰ σχέσιν ἰδεῶν παρατετήρηται (801), καὶ ἐπὶ τὰς κατ' ἀφαίρεσιν ἂν ἀναχθεῖεν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὗται τι ἔξω τῆς ψυχῆς ὑφεστὰς ἡμῖν παριστῶσι (353)· καὶ ὁσάκις ἄρα ταύτῃ γε ταύτας, ὡς τῶν ἐκτὸς ἡμῶν τινος παραστατικὰς τελούσας ἀφορῶμεν, ἐν ἀπάτῃ ἐσμὲν (354).

§ 806. Περὶ τοῦ ὄντος κατὰ γένος, ὅπερ ὡς ὑφεστῶς τινες ἀναπολοῦντες εἰσὶν, ἀνωτέρω διείληπται (355).

§ 807. Ἔνθα καὶ τὸ τεθρυλλημένον ἀνήκει ζήτημα, τὸ περὶ τοῦ καθόλου, ὡς ἐκ τοῦ πράγματος, θερμῶς μεταξὺ τῶν Σχολαστικῶν συγκροτηθὲν, καὶ διὰ παντοίων λεπτολογιῶν, καὶ συνεσκοτισμένων διαιρέσεων, πυκνῷ τῷ ζόφῳ περικαλυφθέν· καί τοι τοιοῦτον ὄν, οἷον ἁπλῶς προβληθὲν, μηδεμίαν ἔχειν δυσχέρειαν (355).

§ 808. Πλεῖστα τοῖς Μαθηματικῆς ἀντιβάλλεται, περὶ τῶν σημείων, καὶ τῶν γραμμῶν, καὶ τῶν ἐπιφανειῶν, ἃ πάντα ἀδύνατα εἶναι λέγεται, καὶ τὰ κατ' αὐτῶν ἑπομένως ἀποδεικνύμενα ἄτοπα.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006